

REVITALIZÁCIA VEREJNÝCH PRIESTOROV V CENTRÁLNYCH ČASTIACH VIDIEKA

Gabriel KUCZMAN

REVITALISATION OF PUBLIC OPEN SPACES IN CENTRAL AREAS OF RURAL SETTLEMENTS

METES**Motivation - Education - Trust - Environment - Safety 2018**

ABSTRAKT

Zeleň vo vidieckom priestore má opodstatnenie predovšetkým ako sústava foriem, pokrývajúcich rozľahlé územia, ktoré sú vzájomne previazané. Zeleň začleňuje sídlo do okolitej krajiny, prepája jednotlivé plochy dediny, dopĺňa a zjemňuje technické prvky, začleňuje do okolia vodné plochy, toky a rámcuje reliéf krajiny.

Popri krajinotvornej funkcii sa zeleň významnou mierou podieľa na vytváraní typickej črty vidieka. Pre každú dedinu je centrálny priestor charakteristický. V minulosti sa v centrálnych priestoroch sústreďovali najdôležitejšie budovy občianskej vybavenosti a služieb, k čomu bolo podriadené kompozičné riešenie zelene. Priestory predstavovali otvorené trávnaté priestranstvá s dominantnými soliternými stromami, alebo skupinami stromov s významnou symbolickou a úžitkovou hodnotou. Účelom sústredenia priestraných otvorených trávnatých plôch bolo hospodárske, obchodné, kultúrne využitie, kde sa významnou mierou odohrával spoločenský život obce. Typickou kultúro-historickou dominantou každej dediny je kostol. Jedná sa o duchovné ťažisko obce. Okolie tejto dominanty je priestorovo a vizuálne podriadené. Súčasťou stavebnej vybavenosti centrálnych priestorov sú typické stavby a pozostatky výsadiieb hlavne obdobia 2. ½ 20. storočia. Zmeny v spôsobe života spôsobili stratu alebo redukciu verejných priestorov, hlavne námestí, ako zhromažďovacích priestorov. Centrum dediny obsadili typické stavby kultúrnych a obchodných domov. Okolie týchto stavieb sa premenilo na vyasfaltované plochy, alebo nefunkčné námestia s problematickými nevyužívanými parkmi. Na práve takéto priestory poukazujú predstavené vypracované štúdie. Po dôkladnej analýze priestoru, s podrobnou dendrologickou analýzou, rozhovorov a literárnych podkladov sa priestor vyhodnotil a navrhol. Návrhové riešenia prirodzeným spôsobom scelujú plochy okolitej zelene, s podporou domácich alebo s zdomácnených druhov drevín, hlavne stromov. Kríkovité porasty sú nahradené menšími stromami a trvalkovými záhonmi. Tieto zároveň fungujú ako biorentenčné záhony, ktoré v mnohých častiach nahrádzajú vybetónované plochy. Vypracované štúdie podporujú ekologické zmýšľanie nastavených súčasných odporúčaní a opatrení EÚ na zmenu klímy.

KLÚČOVÉ SLOVÁ:

vidiecke sídlo - obnova vidieka- zeleň na vidieku – verejná zeleň

ABSTRACT

Green spaces in the countryside should create a comprehensive system of forms that cover extensive and mutually connected areas. Greenery integrates settlements into their surrounding landscapes; connects different parts of a village; completes and softens elements of technical

infrastructure; integrates watercourses and bodies of water into their surroundings; and frames the landscape relief.

Besides its landscape-forming function, greenery significantly co-creates typical features of the countryside. The central open space is characteristic for each village. In the past, central open spaces concentrated the most important buildings of community facilities and services, while the design composition of green spaces was subordinated to the main function. Central open spaces of villages were mainly open grasslands with dominant solitary trees or groups of trees with a significant symbolic and utility value. The reason for wide open grasslands in central areas of villages was their economic, trade and cultural use. It was a place where social life of the local community took place. A typical cultural and historical landmark of each village is the church. It is the spiritual centre of the village. The surroundings of this landmark are spatially and visually subordinated, so that the landmark remains dominant and distinctive. Central open spaces are usually framed by characteristic building structures and remains of planting design from the second half of the 20th century. Changes in the way of life of rural inhabitants have caused a reduction or complete perishing of some public open spaces, mainly squares and other gathering spaces. Cultural and shopping centres have been built in village centres. The surroundings of these buildings were hardened and new asphalt or concrete surfaces have replaced the formerly permeable surfaces. In many cases, central open spaces have become non-functional squares with problematic and unused parks. Case studies presented in this paper target especially these open spaces. Following a comprehensive analysis of the site, a thorough dendrological analysis, interviews with local stakeholders and literature review, the selected central spaces have been evaluated and designed. The design solutions unify and integrate open green spaces in an organic way, while utilising domestic or introduced woody plant species, mainly trees. Shrubs are in the design solutions replaced by smaller trees and perennial beds. These function at the same time as bio-retention beds that in many parts replace former concrete surfaces. The elaborated design solutions support ecological thinking and implement the existing recommendations and directives of the European Union in the field of climate change mitigation.

KEYWORDS:

Rural settlements - countryside restoration - rural green spaces - public greenery

This paper was elaborated thanks to the financial support

- of the research project VEGA 1/0371/18 - SakralArch: Preservation of the Historical Legacy and Architectural Diversity of Small Sacral Structures in Cultural Landscapes of Slovakia
- and the cultural-educational project KEGA 001SPU-4/2014 Ecosystem Services of Green Infrastructure supported by the Ministry of Education, Science, Research and Sport of the Slovak Republic.

Pod'akovanie [zaradenie príspevku]

Príspevok bol spracovaný vďaka finančnej podpore

- grantového projektu VEGA 1/0371/18 - SakralArch: Zachovanie historického odkazu a architektonickej diverzity drobných sakrálnych stavieb v kultúrnej krajine Slovenska,
- KEGA č. 001SPU-4/2014 Ekosystémové služby zelenej infraštruktúry

ADRESA AUTORA

doc. Ing. Gabriel Kuczman, PhD.

Slovenská poľnohospodárska univerzita, Tr. A. Hlinku 2, 94901 Nitra

Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva, Katedra záhradnej a krajinskej architektúry

e-mail: gabriel.kuczman@uniag.sk